

Rússia vol rescatar el

Unes de les primeres felicitacions públiques que va rebre el nou ministre d'Estrangers de Rússia, Evgueni Primàkov, va ser la del president del Partit Comunista, Guennadi Ziugànov. Més que el nomenament de Primàkov, allò que de debò satisfà Ziugànov és que Elstin, indirectament, acceptés l'exigència de destituir Andrei Kozírev, que les anomenades forces nacional-partriòtiques acusen de tots els mals de la política exterior russa, però especialment de dos: del fracàs rus als Balcans i de l'arribada de l'OTAN a les antigues fronteres de l'URSS. Kozírev ha pagat finalment cara la seva ingenuïtat revestida de pragmatisme: anar a remolc d'l'OTAN, del G-7 i del Fons Monetari Internacional en canvi d'un miracle econòmic, d'un Pla Marshall sempre insinuat des d'Occident, però mai fet realitat.

"L'estranger pròxim". Ara la sòlida presència de Primàkov al gran gratacels de Smolènskaia Plòixad començarà a sentir-se amb força en qüestions que tant l'extrema dreta de Jirinovski com el PC de Ziugànov han anat reivindicant aquests últims quatre anys: plantar cara a l'atlantisme; reforçar els lligams amb vells aliats com la Xina, Cuba, l'Índia, el món àrab; protegir els drets lingüístics i nacionals dels vint-i-cinc milions de russos que van quedar "penjats" més enllà de les fronteres de Rússia quan va esclatar l'imperi i, finalment, la qüestió de fons més important: començar el procés de reconstrucció d'una nova Unió Soviètica. Primàkov ho veu clar: cal reforçar les forces centripetes dels països de la CEI, especialment dels europeus. Evitar forçar el restabliment de l'URSS tal com era

Amb el nomenament d'Evgueni Primàkov, ideòleg de "l'estranger pròxim", Moscou es decideix a impulsar el restabliment de l'imperi. Després de la victòria del PC rus, el Kremlin fa seu l'ideari neosoviètic.

abans, perquè la sobirania assolida per les repúbliques és inqüestionable. Però sí impulsar al màxim la interrelació de totes les economies. I en aquest terreny Rússia té armes de pressió: les repúbliques de la Confederació d'Estats Independents (CEI) deuen a la tresoreria russa uns 3.300 milions de dòlars per gas, petroli i electricitat, a més de gairebé 45 milions de dòlars en crèdits. La dependència econòmica anirà forjant naturalment les altres dependències.

I encara que Primàkov, com a ministre del president Elstin, no pugui dir-ho, es tractaria també de revisar els acords de Brest Litovsk, de desembre del 1991, pels quals els presidents de Rússia, Ucraïna i Bielorússia signaven l'acte de defunció de l'URSS i deixaven desmantellat i acotat l'estat més extens del planeta.

Evgueni Primàkov, diplomàtic d'escola soviètica, un dels peons de la *perestroika* i professional del servei d'informació, té al cap de capgirar tant com pugui els despropòsits de fa cinc anys i, de mica en mica, restablir l'imperi. Ell mateix n'ha estat el pioner des del camp del reformisme amb la formulació,

fa més de dos anys, de la teoria de les relacions de Rússia amb "l'estranger pròxim" una versió renovada i adaptada del concepte de "sobirania limitada" elaborat per l'estalinisme.

Els més espantats pels estirabots de Jirinovski i de Ziugànov i pel programa de Primàkov són els ciutadans i governants de les repúbliques bàltiques. Ells, que ja no van voler entrar a la CEI, ara no volen ni sentir-ne parlar, de "l'estranger pròxim". Emparats més moralment que militarment pel parai-gua defensiu nord-americà, Estònia, Letònia i Lituània són fermes i devots aspirants a formar

Què queda de l'URSS?

que queda de l'URSS

ARXIU

part de la Unió Europea i de l'OTAN. Aspiració de futur difícil, car Kozírev mateix els va advertir que Rússia no admetria l'atlantisme a la Bàltica i que el model a seguir era la neutralitat de Finlàndia. I si el "colom" Kozírev deia això, no és difícil d'endevinar què dirà i farà el "falcó" Primàkov quan els tres estats bàltics continuïn exigint la desmilitarització de Kaliningrad, l'enclavament rus que havia format part del territori històric de Prússia. Ni Lituània no està disposada a transigir i permetre el pas incontrolat dels militars russos destinats a Kalinigrad pel seu territori, i això que és l'estat bàltic més dialogant i el primer país de l'est on van tornar al poder els antics comunistes reformadors.

L'enemistat de les repúbliques bàltiques, l'haurà de tenir en compte Primàkov a l'hora d'elaborar els seu projecte geopolític, que mira de tenir per eix la reintegració de les estructures militars comunes, el que resta de l'antic Exèrcit Roig. Una de les prioritats és de refer el sistema de defensa antiaèria de les dotze repúbliques de la CEI. Per aquesta via el comandament militar rus es proposa de comprometre la resta de "socis" en plans de cooperació militar. Però fins ara les repostes han estat parcials, ambigües, dilatades o nul·les per part de deu repúbliques. Només una, Bielorrússia, hi ha dit un "sí" guarnit d'expressions d'entusiasme.

Mare Rússia. La independència de Bielorrússia no ha durat ni cinc anys. Per a la majoria de bielorrussos ha estat tan difícil d'acostumar-se a les lleis del mercat com a la recuperació de la cultura nacional i de la llengua, considerada durant dècades una mena de dialecte provincial. I finalment s'ha imposat el desig de tornar al passat col·lectivista, russòfon i, en definitiva, soviètic. L'home triat per refer el camí és el president Aleksandr Lukaixenko, una mena de Jirinovski una mica més serè, que el maig de l'any passat, per referèndum, va restablir els lligams econòmics amb Rússia, va frenar la reforma, va fer oficial la llengua russa i va tornar a hissar la bandera de la Bielorrússia soviètica al capdamunt dels edificis oficials. En l'un d'ells, el del Parlament, que torna a dir-se Soviet Suprem, els diputats comunistes i nacionalistes pro russos hi són majoria. La Bielorrússia de Lukaixenko és per a la majoria de russos el model que caldria seguir per al restabliment de l'URSS.

L'altra gran república d'origen rus, Ucraï-

Yevgueni Primàkov és el nou ministre d'Afers Estrangers de Rússia en substitució d'Andrei Kozírev, acusat per les forces nacional-patriòtiques de massa pro-occidental. Primàkov creu que cal reforçar les forces centripetes dels països de la CEI, especialment dels europeus.

na, no garanteix un retorn gratuït al si de la mare pàtria. L'actual president Leonid Kuixma ha trencat la dinàmica nacionalista i anti-soviètica del seu predecessor, Leonid Kravtchuk, i sota el seu mandat els comunistes pro russos han tornat a ser força majoritària al Parlament. Però Kuixma no gosa acostar-se massa a Rússia perquè són encara molts, moltíssims els ucraïnesos que no perdonen les pressions polítiques i econòmiques del Kremlin per recuperar la península de Crimea i quedar-se la flota de la mar Negra. A més Kuixma tampoc no perd de vista que

l'oest d'Ucraïna és massa pro occidental i antirús per arrossegar-lo a aventures neosoviètiques.

Cap al sud, Moldàvia tampoc no es pot permetre aventures. Al seu president i ex-totpoderós ideòleg del PCUS local, Mircea Snegur, li va costar molt que una mica més de la meitat dels electors moldaus votessin sí a la independència i no a la reintegració a Romania. I per tant, a Snegur, tampoc no li tocava més remei que dir "no" a les hipotètiques ofertes d'ocupar un "escó" en una URSS resuscitada.

El Caucas mou milions. Qui, en canvi, no diria que no a una tutela soviètica renovada seria Armènia. Tot i ser independent, no ha deixat mai de dependre de l'economia russa i de la seguretat arbitral que li ofereix Moscou en l'inacabable conflicte amb l'Azerbaitjan per la regió de Nagorno Karabakh. Obsedits encara pel record del genocidi perpetrat pels turcs fa vuitanta anys, el final de l'URSS ha estat per als armenis un malson de guerra i de supervivència, gràcies a la caritat internacional. Per això, l'imperi protector seria un mal menor,

La pobresa d'Armènia contrasta al Caucas precisament amb la riquesa de l'Azerbaitjan, més afortunat que mai ara que s'hi ha instal·lat un consorci petroler dominat per les

Màfia i feudalisme a l'Àsia central

Que les antigues repúbliques soviètiques de l'Àsia Central es converteixin en la gran base de narcotraficants que tenen per objectiu el mercat occidental; o que el Kazakhstan sigui sota sospita de vendre o d'haver venut a Líbia urani enriquit (base per a fer bombes atòmiques)... ja dona una idea de l'evolució que ha fet el flanc oriental de l'antic imperi soviètic. Màfia i corrupció conviuen en aquelles cinc repúbliques amb tota mena d'autoritarismes i violència.

Nursultan Nazarbàiev, president del Kazakhstan, la república més extensa, i Islam Karímov, president de l'Uzbekistan, la més poblada, són dos buròcrates del PCUS que han aconseguit de mantenir-se en el poder, poder gairebé absolut, a base de manipular eleccions i plebiscits. Tot un estil de despotisme que no pas pocs polítics veuen com un model que podria copiar el ieltsinisme, en vist de la possibilitat de perdre les eleccions presidencials.

Tant l'Uzbekistan com el Kazakhstan cobinen el nacionalisme populista i local amb unes relacions civilitzades amb Moscou. Sobretot el Kazakhstan, on el 40% de la població és d'origen rus. Amb aquest factor ètnic sumat a l'afinitat dels orígens polítics i als llaminers jaciments de petroli n'hi ha prou perquè el Kremlin intenti una nova satel·lització del Kazakhstan; això sí, preservant totes els aparences de sobirania política. Nazarbàiev mateix ha arribat a parlar de Conferència amb Rússia.

On Moscou no té cap dificultat de satel·lització és al Tatgikistan, la república més inestable. Hereva directa del conflicte de l'Afganistan, la guerra civil que enfronta tatgiks islàmics amb tatgiks pro russos i filocomunistes ha estat guanyada per aquests últims amb el suport militar de Moscou. El president Emomali Rakhmònov és també un *apparàtxik* convertit en dictador que competeix en brutalitat amb un altre totpoderós de la zona, el president Saparmurad Niyazov del Turkmenistan, el país més ric d'aquesta àrea, i que sempre que pot marca distàncies amb Moscou. Turkmenistan és una mena de Kuwait post-soviètic on l'abundància de gas cohabita amb les llistes electorals trucades i les tortures.

Paradoxalment, la república més pobra, el Kirguizistan, és també la més democràtica de totes les centre-asiàtiques. El president Askar Akàiev, també hereu del PCUS, ha sabut evitar els conflictes interètnics i tira endavant les reformes econòmiques amb grans topades amb l'oposició que, així i tot, ocupa escons al Parlament i no pas cel·les a les presons. Amb una bona imatge a Occident, el Kirguizistan vol tenir bones relacions amb el Kremlin, però no sembla gaire disposat a tornar a fer de peó de l'imperi rus.

Ll. F.

principals companyies nord-americanes, que exportarà el cru de la mar Càspia. Per això el president azerbaitjanès, Gueidar Aliev, vol mantenir distàncies amb Moscou, tot i haver estat un fidel *apparàtxik* del PCUS. I el Kremlin no deixa d'associar la presència d'Exxon i de la British Petroleum a les seves fronteres amb la preparació de l'arribada de l'Aliança Atlàntica.

Una situació, aquesta, que intentarà de reconduir Evgueni Primàkov, que, per cert, va ser company de politburó d'Eduard Xevarnadze. El president de Geòrgia, que no ha oblidat l'espèctec del cotxe que, segons sembla, li va enviar el KGB, es mou entre la temptació d'obrir les portes als petrodòlars i a l'OTAN i la por que, si ho fa, Moscou no acabi recordant-li que hi té bases militars. I que Geòrgia és un "estranger" dels més pròxims de tots.

Libert Ferri

Armènia depèn de la seguretat arbitral que li ofereix Rússia en la guerra que manté amb l'Azerbaitjan pel territori de Nagorno Karabakh. L'imperi protector, seria un mal menor.